

Sygn. akt III CSK 232/18

POSTANOWIENIE

Dnia 5 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku P. sp. z o.o. w W.
przy uczestnictwie L. M., K. M., P. S.A. w W. i Skarbu Państwa - Starosty Powiatu K.
o zasiedzenie służebności,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 5 marca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki L. M.
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 7 września 2017 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od uczestniczki L. M. na rzecz wnioskodawcy
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki L. M. od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 7 września 2017 r., sygn. akt II Ca (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001, III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 292 k.c. w zw. z art. 172 § 1 k.c. przez przyjęcie wadliwego momentu początku biegu zasiedzenia, a w konsekwencji skrócenie okresu wymaganego do skutecznego dokonania zasiedzenia i w rezultacie pozbawienie uczestniczki prawa do należnego korzystania z jej nieruchomości w sytuacji, w której bieg terminu przedawnienia powinien zacząć biec nie wcześniej niż przed dniem 4 sierpnia 1989 r.; art. 305⁴ k.c. w zw. z art. 292 k.p.c., przez uznanie za widoczne urządzenie, które nie spełniało tej cechy przez jego nieprawidłowe oznaczenie na mapie i niemożność ustalenia jego przebiegu, a w rezultacie dokonanie rozstrzygnięcia, które nie mogło mieć miejsca przy prawidłowej wykładni przepisu; art. 292 k.c. w zw. z art. 176 § 1 k.c. przez wliczenie do czasu posiadania okresu, który nie powinien być brany pod uwagę, bowiem wynikający z innego niż cywilnoprawny

stosunek, a w konsekwencji doprowadzenie do bezprawnego skrócenia czasu wymaganego na dokonanie zasiedzenia; art. 292 k.c. w zw. z art. 175 k.c. i art. 121 pkt 4 k.c. przez ich niezastosowanie w momencie, w którym właściciel gruntu był pozbawiony prawa do należytej ochrony swojego prawa przed ingerencją podmiotu trzeciego, a w konsekwencji wydłużenie okresu biegu zasiedzenia o okres, który podlegał zawieszeniu.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca nie podała jednoznacznie, na jakich przesłankach go opiera. W jego uzasadnieniu wskazuje na problematykę zasiedzenie służebności przesyłu, a zwłaszcza kwestii uwidocznienia urządzenia przesyłowego znajdującego się pod ziemią, tj. rury gazociągowej, a także zagadnienie biegu zasiedzenia związane z niemożnością dochodzenia swoich uprawnień przed sądem z racji nadzwyczajnej okoliczności jakim było ustawodawstwo komunistyczne obowiązujące na terenie kraju w latach 1944-1989. W ocenie skarżącej Sąd Okręgowy wyszedł z błędnego założenia, że nie znajduje w przedmiotowej sprawie zastosowania art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, gdyż jak stwierdził, nie została wydana taka decyzja, oraz nie dokonywano czynności zgodnie z tą ustawą.

W konsekwencji należało przyjąć, że skarżąca oparła wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej na podstawach określonych art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Kwestie, na które powołuje się skarżąca zostały już w orzecznictwie wyjaśnione. W wyroku z dnia 13 września 2017 r., IV CSK 623/16, (G. Praw. 2017/177/4) Sąd Najwyższy wskazał, że podziemne urządzenia mogą być zasiedzane także wtedy, gdy nie ma na powierzchni żadnych elementów, ale są uwidocznione na mapach. W innych orzeczeniach powoływano się na wykładnię funkcjonalną, pozwalającą w takim przypadku na rozszerzenie zakresu znaczeniowego pojęcia widoczności urządzenia, w świetle którego urządzenie widoczne to urządzenie postrzegalne dla każdego przeciętnego uczestnika obrotu. W konsekwencji podziemne urządzenia przesyłowe spełniają przesłankę widoczności, jeżeli z innych danych dostępnych wynika, że istnieją (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2002 r., V CKN 972/00, OSP 2003, nr 7-8, poz. 100, z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 157/11, OSNC-ZD 2012, Nr 2, poz. 45, z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12, nie publ.).

Mapy zasadnicze jako opracowania kartograficzne zawierające informacje o sieci uzbrojenia terenu są powszechnie dostępne, co wynika z przepisów ustawy z dnia 17 maja 1989 r. - Prawo geodezyjne i kartograficzne (j.t. Dz. U. z 2017 r., poz. 2101, ze zm., poprzednio z przepisów dekretu z dnia 2 lutego 1955 r. o ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. Nr 6, poz. 32) oraz wydanych na jego podstawie aktów wykonawczych.

W uzasadnieniu do uchwały z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, Sąd Najwyższy odwołując się do przepisów art. 121 pkt 4 k.c. w zw. z art. 175 k.c.

wskazał, iż w przypadku uzyskania przez Skarb Państwa władania cudzą nieruchomością w ramach władztwa publicznego zasiedzenie nie biegło, jeżeli właściciel nie mógł skutecznie dochodzić wydania nieruchomości, zwłaszcza przez okres obowiązywania niezaskarżalnych do sądu decyzji władzy publicznej, wadliwie rozstrzygających o skutkach prawnych zdarzenia będącego podstawą roszczenia. Przeszkoda uniemożliwiająca rozpoczęcie lub powodująca zawieszenie biegu zasiedzenia powinna mieć charakter obiektywny, w tym znaczeniu, że chwilę jej powstania i ustania określają obiektywne okoliczności, niezależne od zachowania się osoby, którą przeszkoda dotknęła. Ustalenie, że osoba uprawniona do skutecznego dochodzenia roszczenia o wydanie nieruchomości rzeczywiście była tej możliwości pozbawiona, nie może być dokonane wyłącznie na podstawie jej twierdzeń. Konieczne jest udowodnienie, że w ówczesnych warunkach ustrojowych i w stanie prawnym wówczas obowiązującym, skuteczne dochodzenie roszczenia nie było możliwe bądź ze względu na niedostępność środków prawnych, które pozwoliłyby podważyć wadliwe akty władzy publicznej, albo ze względu na to, że powszechna praktyka stosowania obowiązujących wtedy przepisów - obiektywnie rzecz biorąc - nie stwarzała realnych szans uzyskania korzystnego dla uprawnionego rozstrzygnięcia. Ma to na celu zapobieżenie niebezpieczeństwu nadmiernej subiektywizacji w ujmowaniu siły wyższej, o której mowa w art. 121 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 175 k.c. Aby ocenić, czy miał miejsce stan, w którym nie można było oczekiwać uzyskania skutecznej ochrony przed sądami, konieczna jest ocena indywidualna i odniesienie się do sytuacji konkretnego podmiotu, który wówczas miałby wystąpić na drogę sądową (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2011 r., III CSK 26/11, nie publ.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy

wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przestanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiście naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Skarżąca nie wykazała, że zaskarżone orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa materialnego.

Sąd drugiej instancji oddalił apelację uczestniczki od postanowienia Sądu Rejonowego stwierdzającego, że poprzednik prawny wnioskodawczyni nabył przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 2006 r. służebność o treści odpowiadającej służebności przesyłu obciążającą nieruchomość - stanowiącą aktualnie własność skarżącej. Według ustaleń faktycznych, gazociąg na nieruchomości uczestniczki został zrealizowany w drugiej połowie lat 50-tych ub. wieku w celu przesyłu gazu koksowniczego z gazowni przy Hucie im. (...). Budowa zakończyła się w 1959 r. i od tego czasu przebieg gazociągu na tej nieruchomości nie uległ zmianie. Nie została wydana decyzja wywłaszczeniowa na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 ze zm.). Uczestniczka stała się właścicielką tej nieruchomości w 2001 r., zaś w 2011 r. podczas sadzenia drzewek natrafiła na przebiegającą pod ziemią rurę gazową.

Sądy obu instancji wskazały, że przebieg gazociągu na przedmiotowej nieruchomości został uwidoczniony w grudniu 1975 r. na mapie sytuacyjno - wysokościowej i od tego momentu można mówić o korzystaniu z widocznego i trwałego urządzenia. Poprzedni właściciel nieruchomości I. R. uczestniczył w postępowaniu administracyjnym, w którym wydano decyzję w sprawie wybudowanego przez niego bez pozwolenia na budowę budynku. Na planie realizacyjnym z 1992 r. również zaznaczono przebieg gazociągu. W 2011 r.

nastąpiło skorygowanie na mapach przebiegu gazociągu, który na starej mapie odbiegał od rzeczywistego przebiegu o 1,5 m. Zarówno przed, jak i po korekcie oznaczenia gazociągu na mapie, pozostaje on w kolizji z halą tymczasową wzniesioną przez uczestniczkę w 2001 r.

W przedmiotowej sprawie pozbawienie formalnych właścicieli pełnego władztwa spornej nieruchomości wskutek budowy gazociągu, a następnie jego eksploatacji nie nastąpiło w związku z aktem nacjonalizacyjnym, czy takim zdarzeniem władczym (np. decyzją wywłaszczeniową), które stanowiłyby obiektywną przeszkodę w wytoczeniu powództwa windykacyjnego (względnie negatoryjnego) na podstawie obowiązujących w okresie biegu zasiedzenia przepisów prawa cywilnego materialnego i procesowego, prowadzącym przynajmniej do przerwy biegu zasiedzenia.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, j.t. Dz. U. z 2018, poz. 265, w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. 2016, poz. 1667).